

ראש יהודי

הנוטרים 7 ירושלים 02-6791122 93262
rosh@rosh-yehudi.co.il www.rosh-yehudi.org

אדר התשס"ט

מפני הפרשה
שעור פרשת השבוע אצלכם בבית

בס"ד

בגדי כהונה לפרשת תצוה

לו-מג: הציץ (לו-לח), הכתונת, האבנט והמצנפת של הכהן הגדול (לט). הכתונת, המגבעות והאבנטים של הכהנים ההדיוטות. המכנסיים של כל הכהנים, והציווי על לבישתם (מ-מג).

כלומר לאחר ההקדמה קצרה (פס' א-ה), התורה מתמקדת במספר בגדים השייכים בלעדית לכהן הגדול.

ארבע החטיבות שצויינו לעיל, המונות עשרים וארבעה פסוקים, מתארות את מערכת האפוד-חושן (כו: כז), והחטיבה החמישית מתמקדת במעילו של הכהן הגדול; אפילו החטיבה האחרונה, העוסקת בסופה בבגדי ההדיוטות, נפתחת בתיאור הציץ של הכהן הגדול.

ולכן במקום לנסות להבין את השאלה הכללית של חשיבות בגדי הכהונה, נתמקד במשמעות, במטרה ובתפקיד של הבגדים המיוחדים לכהן הגדול.

תפקידי בגדי הכהן הגדול - הבגדים כ'נושאי עוון'

אחד הנושאים המרכזיים בתיאור בגדי הכהן הגדול נחשף בתיאור הציץ, הבגד האחרון המוזכר.

לאחר הציווי לכתוב על הציץ את המלים "קדש לה'" והציווי לקשור אותו למצחו של הכהן הגדול, התורה קובעת:

3. שמות כ"ח לח

וְהָיָה עַל מִצַּח אֶהְרֹן, וְנִשָּׂא אֶהְרֹן אֶת עֹן הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל לְכָל מִתְּנַת קֹדְשֵׁיהֶם. וְהָיָה עַל מִצְחוֹ תָּמִיד, לְרָצוֹן לָהֶם לִפְנֵי ה'.

למרות ש"נשיאת עוון" יכולה להיות בהקשר שלי (ראו למשל ויקרא ה: א), פירושה - באופן כללי - הוא נשיאת עוונותיו של אדם אחד על ידי אדם אחר, כלומר כפרה.

ה' הוא "נשא עוון":

4. שמות ל"ד

ז נָצַר חֹסֶד לְאֱלֹפִים נִשָּׂא עֹן וְנָפֶשֶׁת וְחַטָּאָה ... כלומר הוא סולח לחוטאים.

הציץ הוא, אפוא, כלי כפרה.

הכיתוב "קדש לה'" מכפר על הקרבנות הפגומים של העם:

5. רש"י על כ"ח לח

"ונשא אהרון - לשון סליחה, ואף על פי כן אינו זו ממשמעו: אהרון נושא את המשא של העון. נמצא מסולק העון מן הקודשים.

אריכותה ופרטנותה התמוהים של הפרשה

מעט לאחר תחילתה של פרשת תצוה, התורה עוברת מעיסוק במבנה המשכן אל הכהנים, העובדים במשכן.

ה' מצווה את משה על בחירת הכהנים, על עשיית בגדי קדש "לכבוד ולתפארת", על זהות עושה הבגדים ועל ההרכב המדוייק שלהם.

אבל במקום להתמקד בתפקידים ועבודתם של הכהנים, התורה מעדיפה לדון באריכות בבגדים שלהם (למעט קטע קצר בתחילת הפרשה, כז: כ-כא). למעשה, כל פרק כ"ח הוא תיאור ארוך ומפורט של בגדי הכהונה.

למרות שאין חולק שיש חשיבות להלביש את הכהנים בבגדים יפים - הן מבחינת העבודה והן מבחינת העם כמו שאומר הרמב"ן:

1. רמב"ן פרק כ"ז ב'

"לכבוד ולתפארת - שיהיה נכבד ומפואר במלבושים נכבדים ומפוארים, כמו שאמר הכתוב כחתן יכהן פאר (ישעיה כ"א ז) כי אלה הבגדים לבושי מלכות הן בדמותן ילבושו המלכים בזמן התורה..."

"ועל דרך האמת, לכבוד ולתפארת, יאמר שיעשו בגדי קדש לאהרן לשרת בהם לכבוד השם השוכן בתוכם ולתפארת עזם, כדכתיב (תהלים פט יח) כי תפארת עזמו אתה. וכתוב (ישעיה סד ז) בית קדשנו ותפארתנו אשר הללך אבותינו, וקדשנו הוא הכבוד ותפארתנו תפארת ישראל, ועוד נאמר (תהלים צו ו) עוז ותפארת במקדשו, וכן לפאר מקום מקדשי ומקום רגלי אכבד (ישעיה ס יג), שיהיה מקום המקדש מפואר בתפארת, ומקום רגליו, שהוא מקום בית המקדש, מכובד בכבוד השם. וכן ובישראל יתפאר (שם מד כג), שיהיה מראה ומיחד בהם תפארתו, וכן אמר למטה גם בבגדי הבנים כלם לכבוד ולתפארת (להלן פסוק מ)..."

ובכל אופן יש לתהות מדוע התורה מתארת את הבגדים ברמה כזו של פירוט ואריכות.

הבעיה מתחדדת לאחר עיון במבנה של פרק כח. אם נעקוב אחרי חלוקת הפרשיות של המסורה, הפרק מתחלק כך:

2. חלוקת הפרשיות לפי המסורה

א-ה: הקדמה, המסבירה עבור מי ייוצרו הבגדים, על ידי מי ומאלו חומרים ו-יב: האפוד.

יג-יד: הוראות לייצור "חשב האפוד", בעזרתו החושן (כו: כה) יתחבר לאפוד.

טו-ל: חושן המשפט וחיבורו לאפוד.

לא-ה: מעיל האפוד ועיטורו.

ואחלקמה. כ והטור הרביעי **תְּרִישׁ וְשֵׁהם וְשָׁפָה מְשַׁבְּצִים זָהָב** יהיו במלואתם. **כא** והאבנים תהיין על-שמת בני-ישראל שתיים עשרה על-שמתם פתוחי חותם איש על-שמו תהיין לשני עשר שָׁבֵט.

באופן מעניין, יחזקאל הנביא מפתח תמונה דומה מאוד, הקשורה בתשע משנים עשר האבנים בחושן. כך הוא מקונן:

10. יחזקאל כ"ח יב-יג

...אתה חותם תְּכַנִּית מְלֵא חֲכֵמָה וְכָלִיל יָפִי. בַּעֲדָן גַּן אֱלוֹקִים הִיִּיתָ כָּל אֶבֶן יִקְרָה מְסַכְתָּךְ אֲדָם פְּטוּדָה וְיִהְיֶה תְּרִישׁ וְשֵׁהם וְשָׁפָה סָפִיר נֶפֶךְ וּבְרָקָת וְזָהָב מְלֹאכֶת תְּפִינֵךְ וּנְקִבֶיךָ בְּדָ בְּיוֹם הַבְּרָאָה כּוֹנֵנוּ.

יחזקאל מודיע לחוטא שפעם הוא היה אומן אלוקי מחונן;

פעם הוא היה מעוטר באבנים טובות וזהב;

פעם הוא היה בגן עדן;

פעם הוא היה נתון במצב טהור - לפני שחטא.

ספר בראשית (ב:יא) מאשר את הקשר בין גן עדן לבין האפוד והחושן.

11. בראשית ב'

י וְנָהָר יֵצֵא מֵעֵדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת-הָגֶן וּמִשָּׁם יִפְרֹד וְהָיָה לְאַרְבָּעָה רְאשִׁים. יא שָׁם הָאָחָד פִּישׁוֹן הוּא הַסִּבְבָּ אֶת כָּל-אֶרֶץ הַחַוִּילָה אֲשֶׁר-שָׁם הַזָּהָב. יב וְזָהָב הָאֶרֶץ הוּא טוֹב שָׁם הַבְּדֵלָח וְאֶבֶן הַשֵּׁהם.

אחר מארבע הנחלים היוצאים מעדן, הפישון, מוביל לארץ החוילה ("שם הבדולח ואבן השהם").

האוצרות מארץ החוילה דומים לחלק מן האוצרות המשמשים ליצירת האפוד והחושן.

ומסביר הרב חנוך וקסמן משיבת הר עציון:

12. הרב חנוך וקסמן

ייתכן שהחריטה של שמות בני ישראל על האבנים מגן עדן (כח:ט-יא, יז-כא) וקביעתם במסגרת זהב (כח:יא, יג-יד, כב, כד), יוצרת שחזור סימבולי של גן עדן. החושן הופך, באופן סמלי, את שבטי ישראל לאדם הראשון, עבודת הפאר של האומן האלוקי, האדם שהיה ראוי לעיטור בתכשיטים וזהב, טרם שחטא. נשיאת שמות בני ישראל לפני ה' מעוטרים באבני גן-עדן על ידי הכהן הגדול, גורמת לנשיאת חן של ישראל בעיני ה' - ויוצרת סליחה וכפרה.

תפקיד החושן

החושן קרוי "חושן המשפט", אך איננו יודעים על אילו חטאים הוא מכפר.

בניגוד לציץ שנושא את עוון הקדשים (כח: לח).

ייתכן שהחושן מכפר על המשפט, או על המשפטים, כלומר על הדינים שישראל צוו עליהם בפרשת המשפטים (שמות כא: א).

לחילופין, ניתן להציע שההליך המשפטי, בו הדיינים מנסים ליישם נורמות אלוקיות בסכסוכים אנושיים, דורש כפרה באופן מהותי.

יתרו היה זה שהציע למשה למנות שופטים שיעזרו לו בנשיאת הנטל של המשפט וההוראה (יח: יד-טז, כב-כג).

אולם, יתרו הבין את הבעיה רק באופן חלקי:

המטלה להשגת צדקה ומשפט היא גדולה מדי לבני אדם בהיותם בני אדם;

את עון הקודשים – לרצות על הדם ועל החלב שקרבו בטומאה כמו ששינונו הא אינו מרצה אלא להכשיר את הקרבן"

נושא הכפרה מרכזי גם בציווי על מערכת האפוד-חושן.

התורה מודיעה לנו שאהרן ישא את שמות בני ישראל, שייכתבו על אבני החושן "לזכרון לפני ה' תמיד":

6. שמות כ"ח

כט ונשא אהרן את-שמות בני-ישראל בחֹשֶׁן המשֹׁפֵט על-לבו **בבאו אל-הקדש לזכרון לפני-יהוה תמיד.**

אהרן גם אמור לשאת, בעזרת האורים והתמים, "את משפט בני ישראל על לבו לפני ה' תמיד":

ל ונתת אל-חֹשֶׁן המשֹׁפֵט את-האורים ואת-התמים והיו על-לב אהרן בבאו לפני יהוה ונשא אהרן את-משפט בני-ישראל על-לבו לפני יהוה תמיד.

תיאורים אלו מזכירים גם את האמור בהקשר לאפוד:

7. שמות כ"ח

יא מעשה חרש אבן פתוחי חותם תפתח את-שתי האבנים על-שמת בני ישראל מסבת משבצות זהב תעשה אתם. יב ושמת את-שתי האבנים על כתפת האפד אבני זכרון לבני ישראל ונשא אהרן את-שמותם לפני יהוה על-שתי כתפיו לזכרון.

אהרן הצטווה לשאת את אבני השהם, ועליהם פתחי שמות בני ישראל, על כתפות האפוד "לזכרון לפני ה'".

כפי שצינו לעיל, "נשיאה" היא לעיתים "נשיאת עוון", כלומר כפרה.

כמו כן, ההצמדה של המונחים "זיכרון" ו"לפני ה'" מזכירה את ההצמדה הדומה בפרשת החצוצרות:

8. במדבר י'

ט וכי-תבאו מלחמה בארצכם על-הצר הצר אתכם והרעתם פחצצרת ונזפרתם לפני יהוה אלהיכם ונושעתם מאיביכם. י וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם פחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם.

פרשה זו המצווה על השמעת חצוצרות במקרים, כגון מלחמה, עליה נאמר "ונזכרתם לפני ה' אלוסיכם ונושעתם" (ט),

או בחגים, שבהקשר שלהם נכתב "והיו לכם לזיכרון לפני ה'" (י); זיכרון לפני ה' מפעיל את רחמי ה' כלפי ישראל.

חזרה לגן עדן

לא רק המונחים בהם משתמש הכתוב נושאים קונוטציות של רחמים וסליחה וכפרה, אלא גם החומרים מהם עשויים האפוד והחושן.

החושן עצמו עשוי מארבע שורות של אבנים יקרות, שנים עשר אבנים סך הכל, כאשר על כל אבן חקוק שמו של שבט, וכל אבן קבועה במסגרת זהב:

9. שמות כ"ח

טו ועשית חֹשֶׁן מְשֹׁפֵט מְעֵשָׂה חֹשֶׁב כְּמַעֲשֵׂה אֶפֶד תַּעֲשֶׂנוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מְשֹׁרָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ. טז רְבֹוע יְהִי כְּפֹול זָרֶת אֲרָכּוֹ וְזָרֶת רְחֵבּוֹ. יז וּמְלֹאתָ בּוֹ מְלֹאת אֶבֶן אֲרָבָעָה טוּרִים אֶבֶן טוּר אֲדָם פְּטוּדָה וּבְרָקָת הַטּוּר הָאֶחָד. יח וְהַטּוּר הַשְּׁנִי נֶפֶךְ סָפִיר וְיָהֶלֶם. יט וְהַטּוּר הַשְּׁלִישִׁי לְשֵׁם שְׁבוֹ

המשפט עצמו, ההוראה והיישום של התורה האלוקית בחיי החולין של בני האדם, נגועה בטעות ובשגיאה באופן מהותי.

ייתכן שזהו נטל המשפט שאהרן נושא כדי לעורר רחמי שמים וכפרה, כמו שאומר רש"י :

13. רש"י כ"ח טו

חשן משפט - שמכפר על קלקול הדין ...

הרב וקסמן מציע גם הסבר שלישי:

חושן המשפט אינו רק "חושן הדין", אלא גם "חושן הפסק". כפי שמפרש הרשב"ם :

14. הרשב"ם על שמות כ"ח טו

"חשן המשפט - לפי שנתנו בחשן האורים והתומים שמגידין משפט ישראל וצורכיהם כדכתיב ושאל לו במשפט האורים (במדבר כ"ז כא) לכן קרוי חשן המשפט".

אם נשים לב נראה שהמצווה על עשיית החושן והאפוד מסתיימת בציווי על נתינת האורים והתומים בחושן :

15. שמות כ"ח

וְנָתַתְּ אֶל-חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט אֶת-הָאֹרִים וְאֶת-הַתְּמִים וְהָיוּ עַל-לֵב אֶהְרֹן בְּבֹאוֹ לִפְנֵי יְהוָה וְנָשָׂא אֶהְרֹן אֶת-מִשְׁפַּט בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל עַל-לֵבּוֹ לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד.

האורים והתומים הם כלי לקבלת החלטות, כמו שאומר רש"י :

16. רש"י

"הוא כתב השם המפורש שהיה נותנו בתוך כפלי החשן שעל ידו היה מאיר דבריו ומתמם את דבריו (על פי יומא ע"ג ע"ב) ובמקדש שני היה חשן, שאי אפשר לכהן גדול להיות מחוסר בגדים, אבל אותו השם לא היה בתוכו.

ועל שם אותו הכתב הוא קרוי משפט, שנאמר ושאל לו במשפט האורים (במדבר כ"ז כא)"

וכמו שאומר ראב"ע:

17. ראב"ע

"ונתת - טעם המשפט דיני ה' וגזרותיו העתידות, כי בעבור כן שואלים באורים ותומים"

ראינו שגם רש"י וגם רשב"ם התבססו על הפסוק בספר במדבר :

18. במדבר כ"ז

יח וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה קח-לְךָ אֶת-הַיּוֹשֵׁעַ בֶּן-נוּן אִישׁ אֲשֶׁר-רוּחַ בוֹ וְסִמְכָת אֶת-יָדָךְ עָלָיו. יט וְהֶעַמְדָתְ אֹתוֹ לִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי פֶלֶה־הַעֲדָה וְצִוִּיתָה אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם. כ וְנָתַתָּה מֵהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן יִשְׁמְעוּ פֶלֶה־עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כא וְלִפְנֵי אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן יַעֲמִד וְשָׁאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאֹרִים לִפְנֵי יְהוָה עַל-פִּי יֵצְאוּ וְעַל-פִּי יָבֹאוּ הוּא וְכָל-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֹתוֹ וְכָל-הָעֲדָה.

ההקשר של הפסוק הוא, כאשר ה' מסביר למשה שהוא ימות, הוא מתאר בפניו את תהליך קבלת החלטות אחרי מותו :

היושע ינהיג את העם בעזרת אלעזר הכהן, והוא ייוועץ "במשפט האורים".

כלומר המנהיג אמור לקבל החלטות בעזרת הכהן הגדול והאורים ותומים שלו בנוגע למלחמות או עניינים לאומיים אחרים. כמו שאנו רואים בספר שמואל :

19. שמואל א' כ"ח ה-ו

ה וַיִּרְא שְׂאוֹל אֶת-מַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים וַיִּרְא וַיַּחֲרַד לְבוֹ מְאֹד. ו וַיִּשְׁאַל שְׂאוֹל בַּיהוָה וְלֹא עָנָהוּ יְהוָה גַּם בְּחִלְמוֹת גַּם בְּאֹרִים גַּם

בְּנִבְיָאִם.

ומסכם הרב חנוך וקסמן :

20. הרב חנוך וקסמן

החושן, אפוא, הוא נקודת המפגש הנבואית של ה' עם ישראל בנוגע לעניינים לאומיים חשובים. כאשר הכהן הגדול והמנהיג מבקשים הדרכה מה', הם מבקשים אותה בהקשר בו שמות השבטים כתובים באבנים מגן עדן ומעוטרים בטהרה של גן עדן. האפוד והחושן אמורים לעורר רחמי שמים ולכפר על ישראל ברגעים בהם דרושה להם הדרכה אלוקית.

השתלבות הבגדים למערכת אחת

נושא הכפרה מופיע לא רק בהתייחסות הנפרדת לציץ, לחושן ולאפוד, אלא גם בחיבור והפעולה המשותפת של שלושת הבגדים הללו.

הרשב"ם אומר :

20. הרשב"ם על שמות כ"ח לו

"קדש לה' - על האפוד ועל החושן היו שמות בני ישראל לזכרון שכפר הקב"ה על עוון הקודשים שיקדישו בני ישראל הכתובים למטה מן הציץ באבני האפוד והחשן."

כלומר הרשב"ם טוען שהציץ והכיתוב "קדש לה'" מכפרים בעזרת הקשר שלהם לפיתוחי החותם של שמות בני ישראל במקומות אחרים בגופו.

ננסה להסביר טענה זו :

כפי שציינו לעיל, שמות שבטי ישראל מפותחים על החושן המונח על לבו של הכהן הגדול (כח: כט).

החושן מחובר לכתפי האפוד בעזרת טבעות זהב ושרשרות (כח: כב-כח), וגם הכותפות הללו מכילות את שמות שבטי ישראל על אבני שוהם (כח: ט-יב).

המקום הגבוה ביותר בו יש כיתוב על גופו של הכהן הוא על מצחו, העומד בקודקוד הפירמידה שבסיסה הוא לבו של הכהן, וכיתוב זה מכיל את המילים "קדש לה'".

שמות בני ישראל מגיעים, בנקודה הגבוהה ביותר, אל "קדש לה'", ומקדשים את שבטי ישראל לה'.

הקדשה זו היא היוצרת את כפרת בגדי הכהונה עבור בני ישראל.

כלומר, כאשר הכהן הגדול לובש את בגדיו ומשרת לפני ה', גופו הופך לכלי להשגת קדושה וכפרה על בני ישראל.

תפיסה זו של הבגדים מופיעה בגמרא במסכת זבחים :

21. מסכת זבחים דף פ"ח ע"ב

ואמר רבי עיניי בר ששון למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה (רש"י) - בצו את האהרון זאת תורת החטאת והאשם וזבח השלמים והדר קח את אהרון ואת הבגדים) לומר לך מה קרבנות מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין.

כתונת מכפרת על שפיות דם שנאמר (בראשית לז) וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתנת בדם.

מכנסים מכפרת על גילוי עריות שנאמר (שמות כח) ועשה להם מכנסי בד [לכסות >את< בשר ערוה].

ציווי זה מאיר באור חדש את הציווי שעל הכהן הגדול לשאת על כתפיו את שמות בני ישראל: **שמותיהם של ישראל הם קדושים, ולכן על כהן הגדול לשאתם על כתפיו.**

זיכרון כפול בגדי הכהן הגדול - משמעות הנשיאה בלב ובמצח
הראש והלב מופיעים בתורה בהקשר אחר.
כאשר משה מצווה את ישראל לזכור את היום בו יצאו ממצרים, הוא מודיע להם כך:
25. שמות י"ג ט'
וְהָיָה לְךָ לְאֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכְרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ, לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹכַחַת ה' בְּפִיךָ, כִּי בְיַד חֲזָקָה הוֹצֵאתָ ה' מִמִּצְרָיִם.
זוהי מצוות תפילין;

ישראל מצווים להניח כתבים שונים, בין היתר את הכתב הזה, המספר על יציאת מצרים, על ידיהם ובין עיניהם, כלומר **כנגד הלב ועל המצח** (לפי הפרשנות הרבנית המקובלת);

זאת, בדומה - באופן מפתיע - לחושן ולציץ.

בנוסף, כפי שהתפילין הם **זיכרון**, גם בגדיו של הכהן הגדול הם "זיכרון".
ואפשר להציע שכמו שהתפילין משמשים למניח התפילין בתזכורת ללבו ולמוחו לכך שה' הוציא אותו ממצרים;
כך גם לגבי החושן והציץ: הנחת שמותיהם של ישראל והמשפט "קדש לה'" על הלב והראש של הכהן הגדול, **מזכירים לו את מחוייבותו לישראל ולה'.**

הכהן הגדול נושא את **תודעת ישראל בליבו, ותודעת ה' בראשו.**
כלומר בגדי הכהן הגדול מתפקדים **כהיזון חונן** אל הכהן הגדול:
ה"זיכרון" הוא לא רק לה' על ישראל, אלא גם לכהן הגדול, שיזכור את שני שולחיו.

מצד אחד, ישראל קדושים לכהן הגדול, ולכן הוא נושא אותם על כתפיו - ישראל צריכים להיות בלבנו של הכהן, ולכן הוא נושא את שמותיהם על ליבו;
מצד שני, הכהן צריך לזכור את הקדשתו לה' ואת תפקידו כאמצעי להקדיש ולהעלות את ישראל לה', ולקשר בין ה' לבין ישראל, ולכן הוא נושא את הכתובת "קדש לה'" על ראשו.

בין כהן הדיוט לכהן גדול

כידוע, שני סוגי כהנים משרתים במקדש: כהן גדול וכהן הדיוט.

בין שני כהנים אלו קיים הבדל יסודי:

הכהן הגדול נחשב לאדם קדוש, ואילו שאר הכהנים נקראים כהנים בלבד.
כמובן, אין הכוונה שלא שורה קדושה בעבודתו של הכהן ההדיוט, אלא שהוא עצמו איננו מוגדר כקדוש.

לדוגמה בפרשת פקודי, כאשר נמשחים הכהנים לעבודתם, אהרון הוא זה שמתקדש על ידי המשיחה, ואילו הכהנים נמשחים לכהן בלבד.

26. שמות מ'

יג והלִבְשֶׁתָּ אֶת-אֶהְרֹן אֶת בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ וּמִשְׁחָתָּ אֹתוֹ וְקִדְשֶׁתָּ אֹתוֹ וְכַהֵן לִי. יד וְאֶת-בְּנָיו תִּקְרִיב וְהִלַּבְשֶׁתָּ אֹתָם כְּתַנְתָּ. טו וּמִשְׁחָתָּ

מצנפת מכפרת על גסי הרוח מנין אמר רבי חנינא יבא דבר שבגובה וכפר על גובה.

אבנט מכפר על הרהור הלב היכא דאיתיה (רש"י) – שהיו חוגרים כנגד אצילי ידיהן דהיינו כנגד הלב (...).

חושן מכפר על הדינין שנא' (שמות כח) ועשית חושן משפט. אפוד מכפר על <עבודת כוכבים> {עבודה זרה} שנאמר (הושע ג) אין אפוד ותרפים.

מעיל מכפר על לשון הרע מנין א"ר חנינא יבא דבר שבקול ויכפר על קול הרע.

וציץ מכפר על עזות פנים בציץ כתיב (שמות כח) והיה על מצח אהרן ובעזות פנים כתיב (ירמיהו ג) ומצח אשה זונה היה לך.

לסיכום, קריאה זו של פרשת בגדי הכהונה כחלק מאמצעי הכפרה, תוכל להסביר לנו מדוע התורה מקדישה להם כל כך הרבה תשומת לב, שהרי כפרה היא אחת המטרות המרכזיות של המשכן והכהן הגדול, כמו שנאמר:

22. ויקרא ט"ז

טז וְכָפַר עַל-הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל-חַטָּאתָם וְכֹן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֵּׁכֵן אֹתָם בְּתוֹךְ טְמֵאתָם. יז וְכָל-אָדָם לֹא-יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בַּקֹּדֶשׁ עַד-צֵאתוֹ וְכָפַר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד כָּל-קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל.

משמעות הנשיאה בכתף

נבחן כעת פן נוסף של בגדי הכהן הגדול הקשור ל**כיתובים** המרובים הנוכחים בבגדיו של הכהן הגדול.

23. שמות כ"ח – הכיתובים על בגדי הכהן הגדול

אם נלך על פי סדר הכתובים, הכיתוב הראשון הוא שמות בני ישראל על אבני השהם על כתפות האפוד:

יב וְשַׂמְתָּ אֶת-שְׁתֵּי הָאֲבָנִים עַל כְּתֹפֶת הָאֶפֶד אֲבָנֵי זָכָרֹן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִשְׂא אֹהֶרֹן אֶת-שְׁמוֹתֵם לִפְנֵי יְהוָה עַל-שְׁתֵּי כְתָפָיו לְזָכָרֹן.

השני הוא הכיתוב של שמות כל שבט על אבני החשן, אותם אהרן נושא על לבו:

כט וְנִשְׂא אֹהֶרֹן אֶת-שְׁמוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּחֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט עַל-לְבוֹ בְּבֹאוֹ אֶל-הַקֹּדֶשׁ לְזָכָרֹן לִפְנֵי-יְהוָה תָּמִיד.

השלישי הוא הכיתוב "קדש לה'" שעל הציץ, אותו אהרן נושא על מצחו מתחת למצנפתו:

לח וְהָיָה עַל-מִצְחָ אֹהֶרֹן וְנִשְׂא אֹהֶרֹן אֶת-עוֹן הַקֹּדֶשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְכָל-מִתְנַת קִדְשֵׁיהֶם וְהָיָה עַל-מִצְחוֹ תָּמִיד לְרַצּוֹן לָהֶם לִפְנֵי יְהוָה.

ונשאלת השאלה מהי המשמעות של המיקומים המסויימים הללו?

אחד המקומות הללו הוא מקום משמעותי מאוד.

בספר במדבר, כשמשה מחלק לבני לוי את העגלות והשוורים אותם תרמו למשכן הנשיאים, מצויין כי **בני קהת לא קיבלו עגלות:**

24. במדבר ז' ט'

ולבני קהת לא נתן, כי עבדת הקדש עליהם, בכתף ישאו.
כלומר, בני קהת צוו לשאת את החלקים הקדושים ביותר של המשכן, את כליו.

משום כבודם וקדושתם של כלי המשכן, הם צוו לשאת אותם באופן אישי, על כתפיהם, ולא באמצעות בהמות.

הקודש, כדי שלא ימות: "והיה על-אהרן לשרת ונשמע קולו בבאו אל-הקדש לפני ה' ובצאתו ולא ימות" (כ"ח, לה).

לא ניתן להסביר שמדובר על כניסתו של אהרון לקדש הקודשים, שהרי כהן גדול לא נכנס עם שמונת הבגדים לקדש הקדשים, אלא לקדש בלבד.

ואם כוונת התורה היא לכניסתו של אהרון לקדש, הרי שגם כהנים הדיוטות נכנסים לקדש, ולגביהם לא מצינו דרישה לפעמונים.

ב. נקודה נוספת שדורשת ביאור היא החוטים מהם טווים את בגדי הכהנים. בגדי כהן גדול מורכבים מתכלת ארגמן תולעת שני זהב ושש. בגדי כהן הדיוט מורכבים, לעומת זאת, משש בלבד.

הפריט היחיד שבו יש חוטים אחרים הוא האבנט, וגם בו החוטים רק רקומים על הבגד, ואינם חלק ממנו. גם כאן, התורה לא מבארת את טעם ההבדל בין הכהנים.

בעיית הפעמונים העסיקה גם את הראשונים, שניסו להתמודד עמה ולישבה. הרשב"ם קובע שמטרת הפעמונים היא להרחיק את האנשים כדי לקיים את הצווי לפיו אסור שיהיה אדם במשכן בבואו של הכהן לקדש הקדשים.

כדי ליישב פירוש זה עם העובדה שהכהן הגדול עבד ביום הכפורים עם ארבעה בגדים בלבד – שהמעיל איננו אחד מהם – עלינו לבחור באחת משתיים:

א. לדעת הרשב"ם הרי שמלכתחילה עבודתו של הכהן הגדול בקדש הקדשים, אמורה היתה להתבצע בשמונה בגדים. לחילופין, ייתכן שלדעתו כפרת יום הכיפורים לא היתה אמורה להיערך אלא בקדש בלבד, שם לובש הכהן הגדול את בגדיו הרגילים, ולא בקדש הקדשים.

הרמב"ן הלך גם כן בכיוונו של הרשב"ם, אך הסביר שהצורך בפעמונים הוא ביחס לפרקי העבודה ביום הכיפורים שמתבצעים בהיכל, שבמהלכם לובש הכהן הגדול את שמונת בגדיו הרגילים.

28. הרמב"ן

ומה שאמר למעלה (כאן) ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות, הוא על דעתי ביאור למצות הפעמונים, כי מפני שאין בהם צורך בלבישה, ואין דרך הנכבדים לעשות להם כן, לכך אמר כי צוה בהם בעבור שישמע קולו בקדש, ויכנס לפני אדונו כאלו ברשות, כי הבא בהיכל מלך פתאום חייב מיתה בטכסיסי המלכות, כענין אחשוורוש (אסתר ד יא):

וירמוז למה שאמרו במסכת יומא ירושלמי (א ה) וכל אדם לא יהיה באהל מועד (ויקרא טז יז), אפילו אותן שכתוב בהן ודמות פניהם פני אדם (יחזקאל א י) לא היו באוהל מועד, על כן צוה להשמיע קולו כמי שיקרא הוציאו כל איש מעלי, ויבא לעבוד את המלך ביחוד, וכן בצאתו, לצאת ברשות, ושיועד הדבר כדי שיוכלו משרתי המלך לשוב לפניו. ובפרקי היכלות ידוע זה הענין. והנה הטעם שלא יפגעו בו מלאכי אלהים. והזהיר זה בכ"ג למעלתו, וזה טעם לפני ה', כי הוא העובד לפניו שתשרה שכינתו בעבודתו כי מלאך השם צבאות הוא (מלאכי ב ז), כי ההדיוטים יכנסו בהיכל להקטיר ולהטיב:

אתם פאָשר מְשַׁחַת אֶת-אַבְיָהֶם וְכֹהֲנֵי לִי וְהִיָּתָה לְהִיָּת לְהֶם מְשַׁחַתֶּם לְכַהֲנֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֶם.

בדרך כלל הוזכרה קדושה בכהן הדיוט אך ורק כנספח לקדושת הכהן הגדול.

גם בתחילת הפרשה שלנו, מופיע ציווי כפול לעשות בגדי קודש לאהרון בלבד.

רק בפעם השלישית (כ"ח, ד) נאמר שבגדי הקדש נעשים גם לבני אהרון, אך גם בפעם הזאת הציווי מסתיים בלשון יחיד: 'לכהנו לי'.

ב וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי-קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיךָ לְכָבוֹד וּלְתִפְאַרֶת. ג וְאַתָּה תְּדַבֵּר אֶל-כָּל-חֹכְמֵי-לֵב אֲשֶׁר מְלֵאֲתִיו רוּחַ חָכְמָה וְעָשׂוּ אֶת-בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקֹדְשׁוֹ לְכַהֲנֵנוּ-לִי. ד וְאַלְהֵי הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֲשׁוֹן וְאַפּוֹד וּמַעֲלִיל וְכֹתֵנֶת תְּשֻׁבָץ מִצְנַפֶּת וְאַבְנֵט וְעָשׂוּ בְּגָדֵי-קֹדֶשׁ לְאַהֲרֹן אֲחִיךָ וּלְבָנָיו לְכַהֲנֵנוּ-לִי.

החלוקה הבלוטת ביותר נמצאת בפרק ל"ט:

27. שמות ל"ט

מֵאֵת-בְּגָדֵי הַשָּׂרָד לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ אֶת-בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת-בְּגָדֵי בָנָיו לְכַהֵן.

וגם בתחילת פרק זה, נאמר גם כן שבגדי הקודש הם לאהרון הכהן (שמות ל"ט א):

א וּמִן-הַתְּכֵלֶת וְהָאֲרָגְמָן וְתוֹלַעַת הַשָּׁנִי עָשׂוּ בְּגָדֵי-שָׂרָד לְשֵׁרֵת בְּקֹדֶשׁ וְיַעֲשׂוּ אֶת-בְּגָדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה.

מאוסף חלקי זה של פסוקים, לומד הרב שפיגלמן שישנה חלוקה בין אהרון אשר בגדיו מקדשים אותו לבין בניו אשר הבגדים נועדו "רק" כדי לכהן אותם.

לכן, גם כאשר ישנם פסוקים אשר ניתן להבינם באופן שונה, הוא מציע להעדיף את הפירוש ששומר על חלוקה זו.

אלא שהתורה איננה מסבירה מה טיבה של חלוקה זו, ומדוע רק אהרון נתקדש, בעוד שבניו הופקעו מהקדושה.

בבאו אל הקדש

שתי בעיות נוספות מתעוררות מעיון בציווי התורה על בגדי הכהונה.

א. בכמה מקומות מדגישה התורה שתפקידם של בגדי אהרון הוא לשמשו בבואו אל הקודש.

כך מבואר ביחס לחושן המשפט, שעל אהרון לשאת אותו: "בבאו אל הקדש לזכרון לפני ה' " (כ"ח, כט). – מקור 6 –

מפסוק זה ניתן ללמוד שגם הצווי על שתי אבני החושן שנאמר לגביו: "ונשא אהרן את שמותם לפני ה' " (כ"ח, יב) ממוקד בכניסתו של אהרון אל הקודש.

נקודה זו איננה מבוארת בתורה: מה פשרו של הקשר ההדוק בין בגדי הכהן הגדול לבין כניסתו לקדש?

כמו כן התורה קובעת שיש לעטר את המעיל בפעמונים, ומנמקת דרישה זו בכך שיש צורך שישמע קולו בבואו אל

הַפְּרָכָת. יח ומן-הַדָּם יתן על-קַרְנֹת הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֵהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל-הַדָּם יִשְׁפֹךְ אֶל-יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר-פָּתַח אֱהֵל מוֹעֵד. יט וְאֵת כָּל-חֲלָבוֹ יָרִים מִמֶּנּוּ וְהִקְטִיר הַמִּזְבֵּחַ.
אם נקבל הנחה זו, שלפיה אין הכהן ההדיוט רשאי לעבוד בקדש, הרי שניתן לפתור את השאלות אותן העלינו לעיל.

אהרון קדוש ובגדיו קדושים משום שהוא מיועד לשרת בקדש.
בניו הם "רק" כהנים משום שהם מיועדים לשרת בחצר שאינה קדושה (יחסית כמובן).

דווקא אהרון זקוק לפעמונים משום שרק הוא נכנס להיכל, ורק קולו שלו צריך להישמע בבואו אל הקדש.

זהו גם פשרו של הקשר בין הבגדים לבין הכניסה אל הקדש: לא בכניסה לקדש הקדשים עוסקים כאן, כי אם בכניסה אל הקדש, שמחמתה נתקדש הכהן הגדול בבגדים יחודיים.

כך יש להבין גם את הרכבם של הבגדים: רק בגדי אהרון עשויים תכלת ארגמן ותולעת שני משום שחוטים אלו הם שמרכיבים את יריעות המשכן, ואהרון הוא זה שעובד שם. לעומת זאת, החוטים המרכיבים את היריעות עשויים משש, ולכן בגדי הכהנים ההדיוטות עשויים גם כן מחוט זה.

כיוון שלמזבח העולה יש זיקה להיכל, והכהנים עובדים על המזבח, נרקמו באבנט גם חוטי צמר. רקמה זו איננה מהווה חלק מהבגד עצמו שהרי אינה ארוגה בו, זאת כדי להדגיש שעיקר תפקידם של הכהנים הוא בחוץ.

ראיה נוספת לתפיסה זו היא שהכהן המוציא את הדשן מחוץ למחנה לובש שני בגדים², כהן הדיוט לובש ארבעה, ואילו כהן גדול לובש שמונה בגדים.

ניתן להסיק שמספר הבגדים מותנה במקום השירות: עבודה בחוץ טוענת שני בגדים בלבד; עבודה בחצר טוענת ארבעה בגדים, ועבודה בהיכל טוענת שמונה בגדים.

הרב שפיגלמן מוסיף על כך ואומר שעם ישראל כולו הוא ממלכת כהנים, ומסיבה זו לעם ישראל יש בגד כהונה אחד והוא הציצית.

קשר מהותי קושר בין המשכן לבין הציצית. על קשר זה ניתן ללמוד מכך שהביטוי 'פתיל תכלת' משותף לציצית ולציצית, וזאת בנוסף, כמובן, לדמיון הגדול שיש בשמותיהם של אלו.

ומסכם הרב שפיגלמן ואומר: נמצאנו למדים, אם כך, שקיים יחס תלות בין מספר הבגדים ובין מקום העבודה, וככל שמקום העבודה קדוש יותר, מספר הבגדים גדול יותר.

על פי פירושו, דווקא יום זה (יום הכפורים) זוקק פעמונים, למעלתו של הכהן הגדול.

אלא שגם לפי פירושו זה יש להתקשות, שהרי התורה ניסחה את דבריה בכלליות, ולא מיקדה אותם דווקא ביום הכיפורים.

מלבד זאת, הרי שייכתן ופרשת עבודת כהן גדול ביום הכפורים לא נאמרה אלא לאחר בניית המשכן, ולפי זה ודאי שדברי הרמב"ן לא ניתנו להיאמר.

הרב שפיגלמן מציע כיוון שונה בפתרון השאלות שהועלו כאן. לשם כך, עלינו לעמוד על תפקידם השונה של הכהנים ההדיוטות, ביחס לתפקידו ולמקום עבודתו של הכהן הגדול, כפי שזה עולה מפשטי המקראות.

בין ההיכל לחצר

מלבד יוצאי דופן חריגים - אליהם נתייחס בהמשך - הרי שאיננו מוצאים בתורה היתר לעבודתו של כהן הדיוט בתוך המשכן עצמו, אלא בחצר בלבד, ובעיקר על גבי המזבח.

במרבית המקרים שמוזכרת עבודה שצריכה להיעשות בתוככי המשכן, הרי שהתורה מטילה אותה דווקא על אהרון.

29. עבודות בתוך המשכן

כך ביחס לצווי על הקטרת הקטורת:

שמות ל': ז וְהִקְטִיר עָלָיו אֶהְרֹן קִטְרֵת סַמִּים בְּבֹקֶר בְּבֹקֶר בְּהִיטְבוֹ אֶת-הַנֵּרֹת וְקִטְרֵנָה. ח וְהִעֲלֵת אֶהְרֹן אֶת-הַנֵּרֹת בֵּין הָעֶרְבִים וְקִטְרֵנָה קִטְרֵת תָּמִיד לִפְנֵי יְהוָה לְדֹרֹתֵיכֶם. וכך גם ביחס לצווי על הטבת הנרות והדלקתם:

ויקרא כ"ד, א-ד; במדבר ח', א-ג: ב צו אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ פְּתִית לְמֵאֹר לְהַעֲלֵת נֵר תָּמִיד. ג מִחוּץ לְפָרְכָת הָעֵדֻת בְּאֵהֶל מוֹעֵד יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן מַעֲרֵב עַד-בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד חֶסֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם. ד עַל הַמְנִרָה הַסְּהָרָה יַעֲרֹךְ אֶת-הַנֵּרֹת לִפְנֵי יְהוָה תָּמִיד.

ב דָּבָר אֶל-אֶהְרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלִתְךָ אֶת-הַנֵּרֹת אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּכָה יֵאָרוּ שְׂבַעַת הַנֵּרֹת. ג וַיַּעַשׂ כֵּן אֶהְרֹן אֶל-מוֹל פְּנֵי הַמְּנוּכָה הָעֹלָה נִרְתְּיָה כַּאֲשֶׁר צָוָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה.

בעוד שלאורך פרשת ויקרא בני אהרון הם אלו שזורקים את הדם על מזבח הנחושת, הרי שבפר כהן משיח ובפר העלם דבר של צבור נאמר שהכהן המשיח הוא זה שמכניס מדמו אל אוהל מועד, זאת בניגוד לחטאת רגילה שבה גם כהן הדיוט יכול לזרוק את דמה¹.

30. ויקרא ד'

ה וְלִקַּח הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפָּר וְהִבִּיא אֹתוֹ אֶל-אֱהֵל מוֹעֵד. ו וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶת-אֶצְבָּעוֹ בְּדָם וְהִזָּה מִן-הַדָּם שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת-פְּנֵי פָרְכָת הַקֹּדֶשׁ. ז וְנָתַן הַכֹּהֵן מִן-הַדָּם עַל-קַרְנוֹת מִזְבֵּחַ קִטְרֵת הַסַּמִּים לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר בְּאֵהֶל מוֹעֵד וְאֵת כָּל-דָּם הַפָּר יִשְׁפֹךְ אֶל-יְסוּד מִזְבֵּחַ הָעֹלָה אֲשֶׁר-פָּתַח אֱהֵל מוֹעֵד. ח וְהִבִּיא הַכֹּהֵן הַמְּשִׁיחַ מִדָּם הַפָּר אֶל-אֱהֵל מוֹעֵד. יז וְטָבַל הַכֹּהֵן אֶצְבָּעוֹ מִן-הַדָּם וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים לִפְנֵי יְהוָה אֶת פְּנֵי

¹ בעקבות תורת כהנים יש דיון בראשונים ואחרונים אם נדרש כהן משיח בפר העלם דבר של צבור. פשט המקראות מורה לכאורה שיש צורך בכהן משיח, ועיין ברמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פ"ה, ה"טו ובמשנה למלך שם, ואכמ"ל. אם נניח שכהן הדיוט אכן כשר, הרי שהדבר יתאים לדברינו להלן שכיוון שבסופו של דבר כהן הדיוט יכול לעבוד בהיכל המקדש, ממילא יש היתר לעבודתו גם במקרים אלו אף שלכתחילה נשמר הדין שכהן גדול צריך לעשות זאת.

² קיימת מחלוקת תנאים בנקודה זו. גם הדעה שדורשת ארבעה בגדים מודה שהחייב הבסיסי הוא לשני בגדים בלבד, והצורך בארבעה אינו אלא מכיוון שישנו דין כללי שעבודה איננה נעשית בפתח מארבעה בגדים.

הצעה זו נתמכת גם מפיוסוק הטעמים הקובע שהשרות בקודש מוסב רק על המזבח ולא על הכניסה לקדש, ומכאן שהכניסה לקדש אינה דווקא לצורך שרות. חידושה של התורה בפסוק זה הוא, שכניסה זו מחייבת אותם ללבוש מכנסיים, למרות שאין בכניסה זו עבודה.

שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא

כדי להשלים את המהלך, עלינו להוסיף פרט חשוב ביחס לאופיים של בגדי כהונה אצל הכהן הגדול ביחס לבגדי כהונתם של ההדיוטות.

כאמור לעיל, קיימת הקבלה בסיסית בין החוטים מהם עשויות יריעות המשכן לבין החוטים שמהם טוו את בגדיו של הכהן הגדול.

אך ישנו הבדל מסוים בניהם:

ביריעות המשכן אין זהב, ואילו בבגדי הכהונה יש גם זהב. כלי המשכן, לעומת זאת, עשויים זהב, ואילו אין בהם כלל תכלת.

ניתן להצביע, אם כך, על חלוקה ברורה: המשכן עשוי מתכלת, ואילו כלי המשכן עשויים זהב. בבגדי הכהונה נמצאים התכלת והזהב גם יחד.

ככלל, ניתן להבין את מעמד הכהונה בשני אופנים שונים: תפיסה אחת רואה בכהנים שלוחי ציבור, אשר בעבודתם במשכן מייצגים את העם כולו. תפיסה אחרת רואה בכהנים חלק אינטגרלי מן המשכן, כך שהם משרתים את הקב"ה, ועובדים בעבורו, בדיוק כפי שמשמר המלך אינו שלוחו של העם, אלא חלק מארמון המלכות.

על רקע תפיסות אלו, ייתכן שיש להבין את קיומם של הזהב והתכלת גם יחד בבגדי הכהונה, כביטוי לכך שהכהנים הם חלק מן המשכן ומכלי המשכן.

מסר זה איננו מפקיע בהכרח את היותם של הכהנים שלוחי העם, אלא בא לתת דגש על כך שיש לראות בהם חלק מן המשכן גם כן.

העובדה כי הכהנים מהווים חלק מן המשכן מאפשרת לראות את אכילתם כמכפרת על הבעלים, ממש כפי שהמזבח מכפר.

לסיכום, חשוב להעיר על כך שהצעתו של הרב שפילמן אינה מתיישבת עם הקביעה ההלכתית שלפיה כהנים הדיוטות רשאים לחלוטין לעבוד בהיכל באופן מלא.

הרב שפיגלמן מציע את ההצעה הבא לענות על שאלה זו: בשל המדרגה הגבוהה של השראת שכינה במדבר, שבאה לידי ביטוי בהתגלותו של הקב"ה למשה ובהליכתו של עמוד הענן לפני המחנה, הכהנים ההדיוטות לא היו רשאים לעבוד במשכן.

הגבלה זו בטלה בבית המקדש, שבו רמת נוכחות השכינה היתה נמוכה יותר.

דברים אלו ניתנים להיאמר במיוחד לאור העובדה שלא קיים איסור מפורש על הכהנים לעבוד בהיכל, אלא שניתן להסיק מהפסוקים שבפועל הכהנים ההדיוטות לא היו נכנסים למשכן.

ישנם, כאמור לעיל, מספר מקומות אשר מהם עולה לכאורה קושי מסויים על תפיסה זו.

בתחילת פרשתנו נאמר שאת הנרות יערכו אהרון ובניו באוהל מועד:

31. שמות כ"ז

כ וְאֵתָה תְּצַנֶּה אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמִאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד. כֹּא אָהֵל מוֹעֵד מִחוּץ לַפְּרֶכֶת אֲשֶׁר עַל-הָעֵדֻת יַעֲרֹךְ אֹתוֹ אֶהְרֹן וּבָנָיו מֵעֶרֶב עַד-בֹּקֶר לִפְנֵי יְהוָה חֹקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֶם מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וּמִכָּאן שֶׁבָנָיו אֲכָן עוֹבְדִים בְּאוֹהֶל מוֹעֵד.

אלא שניתן להבין פסוק זה באופן אחר, באופן שמתיישב עם המהלך שהצענו.

כאשר התורה קובעת בהמשך הפרשה שאת בגדי הקודש של אהרון ילבשו בניו אחריו ("ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו" [כ"ט, ל]), ודאי שאין הכוונה לכל בניו בהיותם הדיוטות, אלא לאלו מבניו שירשו את מקומו בתור כהנים גדולים.

כך גם מצינו ביחס למנחת כהן משיח:

"זה קרבן אהרון ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו" (ויקרא ו', יג).

גם בפסוק זה, בניו של אהרון הם יורשיו על כס הכהונה הגדולה, ולא כהנים הדיוטות.

אנו מוכרחים לפרש כך, שהרי מהמשך הפרשה שם עולה בבירור שהפרשה עוסקת בכהן המשיח בלבד.

אמנם, גם כהן הדיוט מקריב מנחת חינוך, אך פרשה זו אינה עוסקת אלא בכהן גדול.

בהתאם לכך, גם בפרשתנו ניתן לפרש שרק הכהן הגדול עורך את הנרות, ואין הכוונה ב"בניו" אלא ליורשיו.

פירוש זה מסתייע גם מן העובדה שהפסוקים בתחילת תצווה מקבילים כמעט מלה במלה לפסוקים בפרשת אמור (ויקרא כ"ד, ג-ד), אשר שם אהרון הוא זה שמעלה את הנרות לבדו.

פסוק בעייתי נוסף נמצא בסוף פרק כח:

"והיו (המכנסים) על אהרן ועל בניו בבאם אל אהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת בקודש" (פס' מג).

ביחס לפסוק זה ניתן להעלות כמה הצעות:

א. בדומה לדברינו לעיל, בניו כאן אלו יורשיו בכהונה הגדולה. אלא שהצעה זו איננה מתיישבת כאן יפה בפשט הפסוק.

ב. יש לחלק את הפסוק לשנים:

אהרון הוא הבא אל אוהל מועד ואילו בניו הם הניגשים אל המזבח.

הצעה זו קשה גם כן, שכן נאמר כאן במפורש "בבואם" ולא בבואו.

ג. הכהנים ההדיוטות רשאים אמנם להיכנס לקדש, אלא שאינם רשאים לעבוד בו.

כניסתם לקדש נדרשת לשם פירוק המשכן לקראת היציאה למסע, כפי שמבואר בספר במדבר (ד', יט).

נספח: תפקיד הבגדים ומבנה פרשיות המשכן

כבר הצגנו בשעור שעבר את השאלה: מדוע הדלקת המנורה מוזכרת לפני הכהנים? ומדוע מזבח הקטורת והכיור, שהם כלי שרת לכל דבר, מוזכרים יחד עם הכהנים (בחלקים יג ו-טו, בהתאמה), ולא עם שאר כלי השרת, בפרשת תרומה? על פי מה הסברנו לעיל ניתן לאמר שהתשובה היא כי בתחילת פרשת תצווה, עלינו לראות מעבר לא מכלים לכהנים, אלא מתכנון לתפעול. פרשת תצווה מפרטת את הפעולות ההכרחיות של המשכן, והחומרים והחפצים הדרושים לבצוע הפעולות הללו. לכן, הפרשה פותחת בהדלקת המנורה, פעולה אותה יש לבצע פעם ביום; כמו כן, כך נוכל גם להסביר את פרשיות הכיור ומזבח הקטורת, שתפקידם הוא למלא פונקציות מסויימות יחד עם הכהנים (ל:ז-ח, ל:יט-כא), ולא להוות חלק מהמבנה הפיזי של המשכן ובית ה'. הם מוזכרים, אפוא, בחטיבת התפעול, ולא בחטיבת התכנון. וכפי שהדלקת המנורה מהווה פעולה חיונית למשכן, כך הכפרה. למעשה, הכלי הראשון המוזכר בפרשת תרומה, הארון, מכוסה בכפורת, הקרויה כך (אולי) כיוון שזהו המקום עליו הכהן הגדול מזה דם על מנת לכפר על עוונות בני ישראל (ויקרא טז:יז-יז). באופן דומה, גם הבגדים שייכים לחלק התפעולי של המשכן, שהרי הבגדים הם מרכיבים חיוניים בתהליך הכפרה היומי של המשכן, ולכן מיקומה של פרשיית הבגדים הוא בחלק התפעולי.